

آ. سویتین

شطرنج

فروشگاه تخصصی شطرنج
« مرحله وسط بازی »

نشان

WWW.ACHMAZSTORE.IR

ترجمه سرور استپانیان

ISBN-964-6380 ۹۶۴-۶۳۸۰-۰۱-۸ شابک

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چگونه شطرنج بازی کنیم

از این مجموعه منتشر شده است:

۱- چگونه مطالعه کنیم؟

«تا دانشجوی موفق شویم؟»

۲- چگونه شخصیت سالمتری بیاییم؟

فروشگاه تخصصی طرح «غلبه بر عصبیت»

۳- چگونه از موسیقی لذت ببریم؟

«با واژه نامه سازشناسی»

۴- چگونه خوب بشنویم؟

«دعوت به شنیدن - سرآغازی بر دریافت موسیقی»

۵- چگونه نقشه‌های الکترونیکی را بخوانیم؟

«راهنمای خواندن نقشه‌ها»

۶- چگونه مدیریت کنیم؟

«بیماریهای مدیریت»

۷- چگونه تعبیر خواب کنیم؟

«تعبیر هزار و یک خواب»

۸- چگونه بدن سازی کنیم؟

«زیر چاپ است»

شطرنج

«مرحلهٔ وسط بازی»

توجه:

- مترجم رئیس جمهورهای آمریکا مانند کندی، کارتر، ریگان، و ...
در ملاقات با دوگل، ادناتر، خروشچف، گورباچف، و ...
اکنون رئیس پژوهشکده ترجمه در واشینگتن است و می گوید:
شرایط لازم این شغل بسیار حساس که با سرنوشت تمام بشر بستگی دارد:
۱- دانستن منطق جدید برای تجزیه و تحلیل درست هر کلام،
۲- داشتن اطلاعات عمومی وسیع از فرهنگ ملل مختلف،
۳- درک کامل واژه‌های رایج در هر دو زبان مورد گفتگو،
۴- و از همه مهمتر داشتن مهارت در بازی شطرنج است.

نقل از مصاحبه با B.B.C

فروشگاه تخصصی شطرنج

فناپز

۱۳۴۰- خیابان انقلاب - روبروی دانشگاه تهران

تلفن: ۶۴۶۶۶۸۷

پیش گفتار

هدف از تدوین کتاب حاضر روشن کردن پاره‌ای از مسایل مربوط به استراتژی و تاکتیک شطرنج عصر ما بود. مؤلف را هرگز ادعای آن نیست که موفق شده است مسایل مورد بحث را یکسره روشن نماید - او فقط تجربه عملی، مشاهدات، مطالعات و تجزیه و تحلیل‌های خویش را در میان می‌نهد. این اثر از دیدگاه نگارنده، یک وسیله آموزشی به‌شمار می‌رود - وسیله‌ای برای شطرنج‌بازان غیرمبتدی و مربیان شطرنج - از این رو کوشش شده است که در مرحله نخست، مسایل عمومی نبرد شطرنج - مسایلی چون مفهوم پیکار و عناصر آن، استراتژی و تاکتیک، درک و شناخت پوزیسیون - مورد مباحثه قرار گیرند و آنگاه به‌مهمترین خصوصیات شطرنج عصر ما - خصوصیات چوین دینامیک، - نقش مؤثر همکاریهای متقابل نیروهای جنگی، ابتکار عمل، بازی متقابل - پرداخته شود.

شطرنج، از نخستین حرکات آن تا مرحله آخر بازی، نمایانگر پیکار اندیشه‌هاست. در اینجا کوشش شده است که پیوستگی مرحله وسط بازی با مرحله پیشین آن (مرحله گشایش) و همچنین اهمیت و نقش این پیوند ارائه داده شود.

اثر روزافزون دینامیک، تفکر شطرنجی را به گونه چشمگیری پیچیده‌تر گردانیده است. در پاره‌ای از موارد آنگاه که پوزیسیونهای بغرنج زاده می‌شوند کافی بنظر نمی‌رسد که انسان خویشتن را صرفاً به تصورات کلی پوزیسیونی - تصوراتی که با یک رشته واریانت‌ها تقویت گشته‌اند - مجهز سازد. در عصر ما - عصری که شیوه اندیشه غیرخیالی پا را از همه مرزها فرا نهاده است -

مغز انسان بیش از هر زمان دیگری می‌کوشد تا مگر جسورانه به نهفته‌ترین اسرار این بازی باستانی دست بیابد. در اینحال شیوه تجزیه و تحلیل تقریبی، جای خویشتن را رفته‌رفته به‌متد «رادیوسکوپیک» می‌دهد. معهذا نباید تصور کرد که اینهمه موجب آن می‌گردد که شطرنج به یک بازی خشک و غیرجالب مبدل شود چرا که در عصر ما شیوه اندیشه غیرخیالی درست علیه کانسوئهای منطق ظاهری جهت یافته و بر عناصر تخیل خلاقیات شطرنجی تکیه می‌زند،

از این روست که شطرنج رو به روز طریق تر و بهتر می شود و از این جهت که شطرنج را در میان جوانان بسیار محبوب است و هر کس که بخواهد در شطرنج مهارت یابد باید که با یک استاد مشق کند و در راه یادگیری آن به کمک او باشد تا بتواند به دست یافتن به گنجینه ای از کسب مهارت در شطرنج نه تنها به معنای دست یافتن به گنجینه ای از علوم و تجارب است بلکه به شطرنج باز یاری می دهد که به مدد ایده های استراتژیکی و تاکتیکی و همچنین تکنیک عالی محاسبه و اریانته ها، جریان نبرد را به گونه ای غیر خیالی پیش بینی نماید.

و باز، کسب مهارت در شطرنج به معنای آنست که انسان از «ریسک»

و باز، کسب مهارت در شطرنج را همپای هر خلاقیت دیگری به کاری بزرگ و سالم نهراسد و با انعطاف فراوان بتواند از اصول نبرد بهره‌برداری کند. اینهمه، بازی شطرنج را همپای هر خلاقیت دیگری به کاری بزرگ و

درعین حال سرگرم کننده مبدل می سازد.
در چاپ کتاب به منظور سهولت در مطالعه، برای بررسی انواع
واریانت ها از حروف ایتالیک و برای ادامه های بازیها از حروف سیاه استفاده
شده است.

مؤلف

شطرنج با زیبایی، تنوع و گسترش شگفت‌انگیز دامنه خود بویژه در این دوران پایه‌ای رسیده است که بدون آگاهی و اتکاء به اصول و قوانین مدون و تئوریهای بسیط آن نه تنها ممکن نیست بازیکنی موفق و متبحر شد بلکه حتی نمی‌توان به شکوه و زیباییهای واقعی این بازی شیوا دست یافت و با افقهای وسیع ایده‌ها و لذات آن آشنا گردید. کتابهایی که تا کنون بزبان فارسی تألیف و یا برگردانده شده است غالباً در زمینه آشنا کردن مبتدیان با قوانین ابتدائی شطرنج بوده و گو اینکه همه در جای خود ثمربخش و ارزنده بوده است مع الوصف در شرائط فعلی که علاقمندان به شطرنج خصوصاً جوانان گامهای بلندتری برداشته و بمراحل بالاتری از شطرنج دست یافته‌اند نمی‌تواند پاسخگوی نیاز فعلی بوده و عطش پویندگان این راه را سیراب کند.

کتاب حاضر که توسط «سوئتین» استاد بزرگ شطرنج شوروی درباره «مرحله میان بازی شطرنج» نگاشته شده، یکی از پیچیده‌ترین و مشکلترین مراحل شطرنج را مورد بحث و تحلیل قرار میدهد که درعین حال یکی از زیباترین قسمتهای شطرنج نیز هست و این مسائل غامض از دیدگاهی نوین و با محک دانش امروزی شطرنج مورد بررسی قرار گرفته است.

طی قرون گذشته درباره مسائل سوق‌الجیشی و موضعی (استراتژی و تاکتیک) در شطرنج عقاید و نظریات کلاسیکی وجود داشت که از طرف شطرنج‌بازان پذیرفته شده بود؛ تا اینکه نوآوران شطرنج (هیپرمدرنها) علیه این دگماتیسم و جمود فکری قد علم کردند و با نشان دادن خلاقیت شگرف و غنای پایان‌ناپذیری که در بطن شطرنج وجود دارد ثابت کردند که این غنای

لایتناهی را که همانند زندگی سیال و جوشان است نمی توان درون چهارچوبهای خشك قواعد شناخته شده محبوس کرد.

کتاب حاضر که بر مبنای اندیشه های این نوآوران تدوین شده تلاش گرانبھائی است در زمینه روشن کردن مسائل مهم استراتژی و تاکتیک در شطرنج و عجیب آنکه چنین اثری که قاعدتاً بایستی طرف استفاده شطرنج بازان خبره و ماهر واقع شود بطرزی نگاشته شده که شمول استفاده آن قشر عظیمی از شطرنج بازان اعم از نوپا و استاد را در بر میگیرد و این شیوه سهل و ممتنع جمله شیخ اجل سعدی را بیاد میآورد که تا (متکلمان را بکار آید و مترسلان را بلاغت بیفزاید).

بهر تقدیر این کوشش بایسته را که بدون چشم داشت مالی انجام پذیرفته و محرکی جز التهاب درون و عشق به شطرنج نداشته است به آقای استپانیان تبریک میگویم خصوصاً که در برگرداندن نثر بسیار مشکل سوئتین کمال توفیق را داشته اند و امیدوارم این شیوه مرضیه را در ترجمه دیگر آثار ذی ارزش ادامه دهند. باشد که از این رهگذر قسمتی از فضای خالی ادبیات شطرنجی ما پر گردد.

یوسف صفوت

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

I

پاره‌ای از مسائل عمومی استراتژی و تاکتیک

لازم می‌دانیم به پاره‌ای واقعیات بدیهی و ابتدائی به اختصار اشاره کنیم .

بازی شطرنج ، چه از لحاظ شکل خارجی و چه از نظر محتوی خویش ، مبین نبرد دو اردو است - اردوهائی که بازی را با نیروی برابر آغاز می‌کنند . به همین سبب است که نبرد را باید قانون اساسی توسعه شطرنج شمرد .

درست بدنبال نخستین حرکاتی که برای برخورد نیروهای جنگی طرفین ، ضروری است ، نبرد در می‌گیرد - نبردی که طی آن در مقابل انواع وسایل و شیوه‌های فعاله مبارزه یعنی حرکت ، تهدید ، عملیات جنگی ، نقشه ، و غیره ، وسایل و شیوه‌های دفاعی گوناگون ، به نحوی تغییر - ناپذیر به مقابله می‌شتابند .

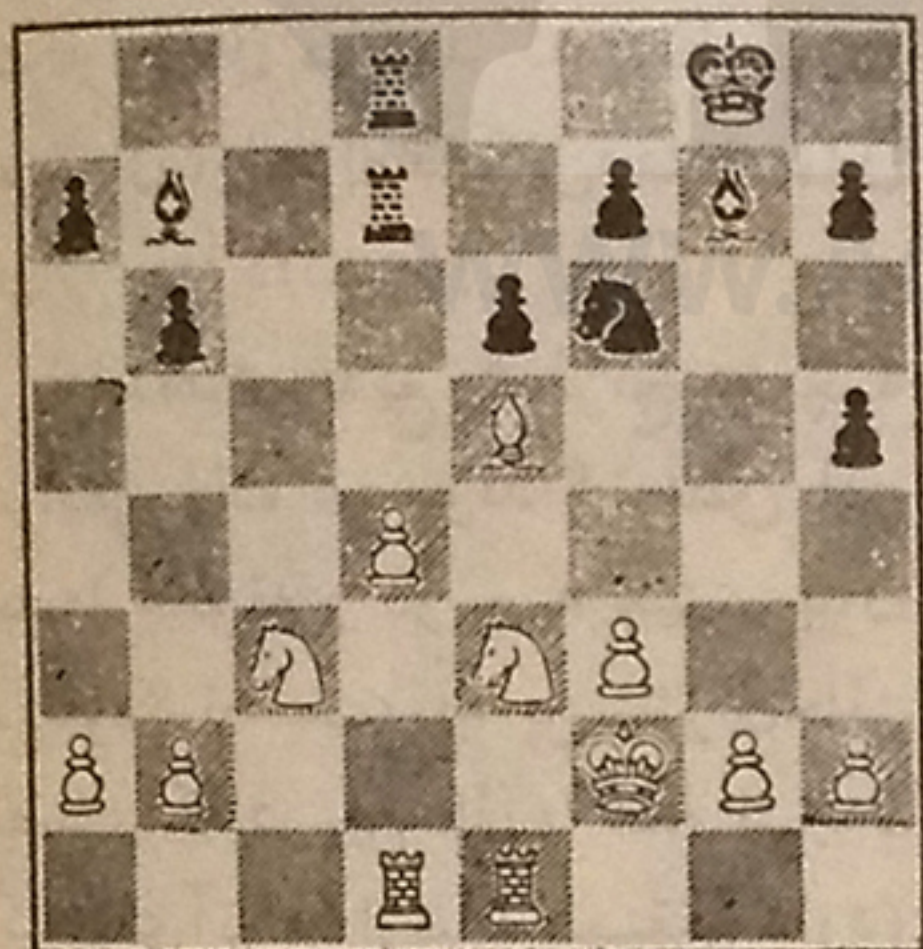
بازی شطرنج ، بازی پرتنوع و بس همه جانبه‌ایست . پیش از هر چیزی ، زیبایی واقعی ایده‌ها و شکوه این بازی است که انسان را به سوی شطرنج می‌کشاند؛ در عین حال انطباق شطرنج با قوانین منطق ، آنرا به علم نزدیک می‌سازد . توسعه اخلاقیات شطرنج ، به ویژه از دوره «رنسانس» ، آشکارا نشان می‌دهد که شطرنج را نمی‌توان از اجزاء تشکیل‌دهنده تمدن جهانی جدا دانست .

ایده‌های بدیع شطرنج در چه شرایطی زاده می‌شوند ؟ منطق این ایده‌ها چگونه و در چه چیزی بیان می‌شود؟ نخست ، به این سؤال حائز اهمیت (که در عین حال با همه نتیجه - گیریهای آتی ما ارتباط مستقیم دارد) به روشنی پاسخ خواهیم گفت؛ از این رو

(ستونهای) باز، خصوصیات ساختمان و ترکیب پیاده‌ها و غیره به سهولت قابل درک است.

نبرد، بخاطر دست‌یابی به اینگونه عناصر ثابت پوزیسیونی و کمی در می‌گیرد و گسترش می‌یابد. و در این میان همه عناصر پیش گفته در حکم سلاح جنگی می‌باشند (یکی از عمده‌ترین خصوصیات خلاقیت شطرنج، در همین امر نهفته است). در بازی شطرنج، تفاوت بین نیروهائی که مورد تهاجم قرار گرفته‌اند با نیروهای عمل‌کننده سخت مشروط است؛ چه در جریان بازی، مهره‌ای که هدف حمله می‌باشد ممکن است در يك آن به نیروی عمل‌کننده مبدل شود.

برای روشن شدن مطلب، به نمونه آموزنده زیر که از بازی کوتوف - نووتلنوف (مسکو، سال ۱۹۴۷) اقتباس شده است توجه فرمائید.

در اردوگاه سفید، هدفی کشف

نبردی که در می‌گیرد بر مفاهیم کلی بازی که با خصوصیات ویژه و قواعد و هدفهای بازی پیوندی مستقیم و ناگسستنی دارد، متکی است. تجربه قرون متمادی ثابت کرده است که این مفاهیم، در موارد قریب به اتفاق توجیه شده‌اند.

در اینجا - پیش از هر مطلبی - باید به مفاهیم ساده و ابتدائی از قبیل جدول ارزش متقابل سوارها و پیاده‌ها، خصوصیات جنگی آنها و ویژگیهای هر يك از آنها که حتی بی تجربه‌ترین شطرنج‌بازان بر آن واقف اند بپردازیم. در میان این عوامل، نقش «شاه» در شطرنج، بلا تردید نقش اصلی است. در این میان خصوصیات گوناگون فضای (صفحه) را و به عبارتی دیگر محل وقوع نبرد را نباید از مسائل کمی منفك كنیم.

هر شطرنج‌بازی بیدرنگ و به سهولت پی می‌برد که جدول ارزش متقابل مهره‌ها در اکثر موارد، مفهومی کاملاً نسبی دارد. نیروی يك واحد جنگی (چه سوار، چه پیاده) با توجه به محل و نحوه استقرار آن و نیز با توجه به تأثیر متقابل مهره با مهره‌های خودی یا با واحدهای جنگی دشمن، آشکارا دستخوش تغییر می‌گردد. غالباً طرح خارجی پوزیسیون نیز بر نیروی واحد جنگی اثر می‌گذارد. عناصر پوزیسیونی مختلف، از قبیل تمرکز نیروها، نقاط قوی و ضعیف، خطوط

5....Rf6, 6.Cce2. Cf5, 7.Cf4.
Cg7, 8. h4. Te7, 9. T×e7.
R×e7, 10. Te1+. Rd7,
11. Te5!. f6, 12. Te2. Tc8,
13. Td2. a6, 14. Cde2. Re7,
15. Cc3. d4, 16. T×d.

بدینسان سفید ضمن جبران پیاده
از دست رفته، موفق شد برتری
چشمگیر پوزیسیونی کسب کند و آن را
در آینده به گونه‌ای اطمینان بخش
مورد بهره‌برداری قرار دهد.

در نبرد شطرنج، رده بندی
نیروهای عمل کننده و نیروهای
ذخیره نیز تقسیم بندی مشروطی
است. برهم خوردن اساسی تعادل
پوزیسیون یکی از طرفین بازی، عامل
تعیین کننده نتیجه مبارزه است.

غالباً پوزیسیونهایی بوجود می آیند
که در آنها کمترین عدم توجه به
مسأله تناسب نیروها (شاید به ویژه
بر اثر محدود بودن نیروهای ذخیره)
موجبات عینی را برای کسب پیروزی
فراهم می سازد. بدیهی است در این میان
تنها آنگونه آخر بازیهای تئوریک را
که در آنها برتری کمی موجبات برد
را فراهم نمی کند و یا پوزیسیونهای
هیچ به هیچ پوزیسیونی را که در
آنها طرف قوی تر نیز قادر نیست از
برتریهای خویش بهره بگیرد، می توان
از این قاعده مستثنی کرد.

پوزیسیون زیر که از بازی

شده است پیاده منفرد d4 / از این رو
سیاه فشار نیروهای خویش را متوجه
آن ساخته است. منطق حکم می کرد
که سیاه با انتخاب حرکت 1....Cd5،
همزمان با پیشگیری از پیشروی پیاده،
نقطه ضعف سفید را همچنان ابقا کند.
اما سیاه ادامه بی پیچ و خم زیر را
انتخاب کرد:

1.... Ce8 2. Cc2. Cd6?

در اینجا ظاهر آ چنین بنظر می رسد
که تهدید 3....Cf5 تهدید ناخوشایندی
خواهد بود لیکن سیاه توجه نمی کند
که پیاده d4 نه تنها هدف مورد حمله
اوست بلکه در عین حال يك واحد رزمی
حریف نیز شمرده می شود. سفید با
استفاده از لحظه مناسب، به یاری
حرکت 3.d5! به نحوی قاطع خویشتن
را از نقطه ضعف می رهاند؛ او پیاده
خود را به بهای فعال ساختن دیگر
مهره های خویش قربانی می کند. ادامه
بعدی بازی چنین بود: 3.... ed,
4.F×g7. R×g7, 5. Cd4!

سفید برخلاف سیاه که اصل انسداد
را به بوتۀ فراموشی سپرده بود، راه
پیشروی پیاده عبوری خطرناک d5
را مسدود می سازد. اینك با يك نگاه
آشکار می شود که پیاده های پراکنده
سیاه، هدف فشار مهره های سفید شده اند
و پوزیسیون سیاه به سرعت رو به
وخامت می نهد. پایان بازی مورد
بحث چنین بود:

مجموعه روش‌ها

۴

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

قیمت: ۶۷۵ تومان